

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה, ובחסידות

שופטים
גליון מג (סג)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אחלי תורה

417 טראי צותניו • ברקלקן, ניו יארק

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וארבעים לבריאת

מ פ ת ח

ל ק ו ט י ש י ח ר ת

- ג ..... המקור לזה שמקום המזבח מכוון ביותר
- ד ..... בחירה בארץ ישראל
- ד ..... בחירה בירושלים
- ה ..... קדושת בית המקדש
- ה ..... במקום ביהמ"ק התפללו האבות
- ה ..... הטעם שהביא הרמב"ם "ומסורת ביד הכל וכו'"
- ו ..... הבחירה במקום המזבח
- ז ..... בחירת מקום המזבח לדעת הרמב"ם
- ז ..... פעולה מצד הקב"ה ואמיתית ענין הבחירה
- ז ..... קרבן עצים כשחל בשבת מאחריין ולא מקדימין
- ח ..... הנחת תפלין ש"י לפני ש"ר וחליצתן ש"ר לפני ש"י

נ ג ל ה

- י ..... נמליכין בסנהדרין לפני מלחמה
- יא ..... ח"ע וחב"ח אינו מוציא את מינו
- יא ..... פליאה על הגה' חכמת מנוח
- יא ..... שיטת המחבר בדם שבשלו
- יב ..... פליאה בשו"ע חתם סופר
- יב ..... פליאה בספר נימוקי או"ח
- יב ..... חיוב מאה ברכות בכל יום
- יב ..... בטול חשב"ר לבנין ביהמ"ק

ש ו נ ו ת

- טו ..... פסקי אדה"ז בסידורו
  - טו ..... בענין הנ"ל
- מענה כ"ק אד"ש על הקובץ הערות וביאורים גחיון מב (טב):

נת' ות"ה.

ודבר בעתו-

בסמיכות לר"ח אלול (ר"ת:אני לדודי ודודי לי)

החודש דאיחולי כו"ח טובה.

אזכיר עה"צ.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' ראה סעי' ג' כותב דגם לדעת הרמב"ם, הטעם ד"מזבח מקומו מכוון ביותר" הוא רק מצד בחירת הקב"ה, ולא מצד שהקריבו שם קרבנות מקודם, ועפ"י ז' יומתק שכל המעלות שהקריבו שם מקודם מביא הרמב"ם בהל' בפ"ע (בהל' ב'), כי זה אינו הטעם ש"מקומו מכוון ביותר", ובהל' א' מביא רק הפסוק ד"זה מזבח לעולה לישראל", שנאמר לאחרי הבחירה, והפסוק ד"ויחל שלמה לבנות את בית ה' וגו'" וממשיך וז"ל: ד.ה. דער טעם אויף "מקומו מכוון ביותר ואין משנין כו'" איז (ניט מצד די מעלות וואס ער וועט אויסרעכענען אין דער הלכה שלא תז, נאר) מצד דעם וואס "זה מזבח לעולה לישראל" אוף "ויחל שלמה וגו'" - וועלכע רעדן וועגען לאחרי בחירת הקב"ה. עכ"ל.

ולא הבנתי הפירוש בזה, דלכאו' פסוק הפירוש בהרמב"ם מה שמביא הפסוק דויחל שלמה וגו', הוא רק לגלות ש"במקדש נעקד יצחק אבינו" כמ"ש ולך לך אל ארץ המורי', ונאמר ויחל שלמה גו' בהר המורי' וגו', שגם ביהמ"ק הי' בהר המורי', (ועי' בארבוואל בפירושו לשמואל (מובא בפעמי מלך בהל' ביהמ"ת שם) שכתב וז"ל: וג"כ אמרו שאותו מקום הי' הר המורי' שבו נעקד יצחק וכן נאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות בית ה' בהר המורי' עכ"ל) ועפ"י ז' הי' מובן בפשטות למה לא הזכיר הרמב"ם פסוק זה לעיל בפ"א הל' ג', ומביא רק פסוק הא', ומתשיחה משמע גם דמפסוק זה גופא ישנה ראי' שמקומו מכוון ביותר וכנ"ל, ולכן אריך לחרץ בהערה 31 באופן אחר למה לא הביא פסוק זה לעיל עיי"ש, וצ"ב.

ואולי אפ"ל הפי' בזה, דמ"ש כאן אודות הפסוק דויחל שלמה וגו', כוונתו הוא למ"ש אח"כ, דלכאו' תמוה למה הביא הרמב"ם סיום הפסוק ד"אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי" שאינו נוגע כלל לראייתו שהמקדש הי' בהר המורי', ומזה גופא שמביאו מוכח שכוונת הרמב"ם מזה ג"כ להוכיח דהבחירה הייתה רק ע"י דוד ולא משום מעלה קודמת (כמבואר בהשיחה בארובה) דמהפסוק ד"זה מזבח לעולה וגו'" אינו מפורש כ"כ דלא הי' בו מעלה קודמת, משא"כ בפסוק זה כתוב דמקודם הי' זה גרן ארנן היבוסי בלי שום מעלה, וא"כ אפ"ל דלזה מתכוון ג"כ בהשיחה מקודם, דאין הפי' דמהפסוק דויחל שלמה וגו' מוכח דמזבח מכוון ביותר ואין משנין מקומו, אלא דזה מגלה דמ"ש זה מזבח לעולה דמקומו מכוון ביותר הרי זה מצד הבחירה דאז ולא מצד קודם.

ועפ"י ז' מובן מ"ש בהערה 31, דלכאו' כיון דפסוק

זה דזה מזבח לעולה מזכיר ג"כ בפ"א לגבי כללות הבימה"ק, א"כ למה אינו מביא שם ג"כ פסוק זה דויחל שלמה וגו' בגרן ארנן היבוסי, לגלות דהבחירה היתה רק אז ולא מצד קודם, ולכן מבאר בהערה כי שם אי"צ לשלול הקס"ד שהוא מפני שבנה אברהם כו', ולכן אי"צ להביאו. אבל לא ברור לי אם זהו הפי' הנכון, מצד הלשון בהשיחה.

(ב) בסעי' ד' מבאר דזה שמוסיף הרמב"ם "אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא" הוא משום דלכאן קשה אין שיין לומר שהבחירה נעשה רק אח"כ בזמן דוד, הרי בחירה אמיתית הוא כשהב' דברים (הנבחר והשאר) שקולים הם ממש, ובנוגע למקום המזבח כבר הי' פעולה מה' שברא משם אדה"ר? ולזה מביא דמקום כפרתו נברא, היינו דהא דמשם נברא הוא רק מחמת שאדה"ר גופא הביא קרבנו משם, עי"ש.

ולפי"ז צ"ע בלשון המכילתא (שם בתחילתה) "עד שלא נבחרה א"י היו כל הארצות כשרות לדברות, משנבחרה א"י יצאו כל הארצות", וזה נעשה כשנכנסו ישראל לארץ, והרי- כאן כבר היו כמה דיבורים מה' בנוגע לארץ ישראל, וא"י מוחזקת מאבותינו (ראה לקו"ש פ' לך, ופ' תולדות ש.ז. בארוכה) ומ"מ אומר בזה הלשון עד שלא נבחרה א"י? (אבל עי' ערכיני י, ב' עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה וכו'). ועי' במדרש תנחומא פ' ראה, ח, "כשברא (הקב"ה) העולם חלק הארצות לשני האומות ו**בחר בארץ ישראל וכו'**".

(ג) הנה מציינו בכמה מקומות שכתוב "במקום אשר יבחר וגו'", "ולכאן קאי על ירושלים בכלל, גבי מעשר שני וקדשים קלים דכתיב "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' כי אם לפני ה"א תאכלנו במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו'" (דברים יב, יז-יח) ומעשר שני וקדשים קלים נאכלים בכל העיר (זבחים נו, ב) ועי' בספרי שם "במקום אשר יבחר ה"ז ירושלים", וראה גם שם יד, כג, ולפי השיחה מובן ד**הבחירה** נעשה אח"כ, ולא הי' בו מעלה מצד קודם.

אבל יל"ע מהמבואר בילקוט שמעוני תהילים ע"ו, "ויהי בשלם סוכו אמר רבי ברכי' מתחלת ברייתו של עולם עשה לו הקב"ה סוכה בירושלים כביכול הי' מתפלל בתוכה ואומר יהי רצון שיעשו בני רצוני כדי שלא אחריב ביתי ומקדשי וכו' תדע לך שכך הוא שנאמר והביאותים אל הר קדשי וגו' בית תפלתם לא נאמר אלא בית תפלתי מלמד שהקב"ה מתפלל" עכ"ל.

(ד) ועי' בקריית ספר הל' בית הבחירה פ"ה שכתב וז"ל: ונראה דקדושת הר הבית שוי לה אברהם אבינו שקראה הר, וקדושת העזרה יצחק אבינו שקראה שדה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה והעזרה היא כשדה שאינה מלוסה, וקדושת הבית עצמו יעקב אבינו שקראו בית דכתיב אין זה כי אם בית אלקים, עכ"ל. ועי' ג"כ בשו"ת חת"ס יו"ד סי' רל"ה שכתב וז"ל: מ"ש הדר"ג שכבר נתקדש המקום ע"י אדה"ר ונח לא נמצא כן אלא שבנו מזבח והקריבו שם אבל שקדשו המקום לא שמענו רק באאע"ה שאמר אשר יאמר לדורות הבאים בהר ה' יראה וקרא המקום יראה ופשוט עכ"ל, ועי' ג"כ בפנים יפות פ' ויצא, דמחמת זה יש דין דמורא המקדש עיי"ש, ולכאור מהשיחה לא משמע כן, דאף דכ"ז הוא מצד העתיד מצד שנביאים היו, מ"מ אי נימא כדבריהם שכבר הי' אז קדושה בפועל שם, לכאור לא שייך אמיתית ענין הבחירה וכו' ויל"ע בזה עוד.

(ה) עי' חולין צא, ב דבמקום המקדש התפללו בו אברהם יצחק ויעקב, והנה אי נימא דכוונת הרמב"ם במ"ש "ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו וכו'" הוא טעם דלכך הרי זה מקום המזבח, א"כ לא מובן למה לא הביא גם לעיל בפ"א לגבי כללות בית המקדש דלכך הובחר מקום זה דוקא, כי שם התפללו האבות, אבל לפי המבואר בהשיחה נחא, דאין כוונתו כלל לומר דלכך הובחר מקום זה, אלא להדגיש דמנין לומר דאין משנין מקומו לעולם, ומקומו מכוון ביותר, ולזה מביא ראי' דכולם הקריבו דוקא במקום זה, וכ"ז צריכים רק לענין המזבח, משא"כ בנוגע לביהמ"ק דכתוב בהדיא "זאת (דוקא) מנוחתי עדי עד" (וראה הערה 47) במילא אין צורך להביא ענין הנ"ל שהתפללו שם האבות.

(ו) בהערה 53 כתב וז"ל: והיינו, שהבחירה המיוחדת במקום ה"מכוון ביותר" דהמזבח (בהר המורי' עצמו) הוא באופן שאין משנין אותו למקום אחר (אפילו) בהר המורי' - משא"כ הבחירה במקום המקדש שוללת "כל המקומות" שאינם בהר המורי' (ראה לעיל פ"א הל' ג') ולא מצינו שמקום המקדש (בהר המורי') הוא "מכוון ביותר". ולהעיר מהל' ביהב"ח פ"ה ה"ו. וראה לשונו בפייהמ"ש הנ"ל הערה 23. עכ"ל.

ולפי"ז נמצא דיש חילוק בהבחירה שבכללות ביהמ"ק במה שאמר "זה הוא בית ה' אלקים" דזהו רק שצ"ל על הר המורי', והבחירה בהמזבח ובמה שאמר "וזה מזבח לעולה לישראל" דזהו ממש על מקום מכוון זה, ועפי"ז הי' אפשר לומר בפשטות הטעם שהרמב"ם מביא הענין דמסורת בפי הכל וכו' להדגיש דבנוגע להמזבח במה שאמר זה מזבח לעולה וגו'

אינו דומה למה שאמר זה הוא בית ה' אלקים, אלא דכאן נוגע דוקא מקום מכוון זה, ולמה צריך להביא בהשיחה הדוגמא ממלוכה דאף דהי' בחירה בדוד, מ"מ אפשר שיהי' מלך גם משאר בני ישראל?

ז) הנה בהערה הנ"ל מבואר דהבחירה במקום המזבח הוא ענין בפ"ע, וחלוק הוא מהבחירה בכללות ביהמ"ק, דבנוגע להמזבח מקומו מכוון ביותר וכו'.

ואולי אפשר לבאר עפ"י דברי הראב"ד, וסברה פלוגתתו עם הרמב"ם, דעי' במנין המצות להרמב"ם בריש ספר היד שכתב במצוה כ' וז"ל: לבנות בית הבחירה שנאמר ועשו לי מקדש עב"ל והראב"ד מקשה ע"ז וז"ל: א"א ולמה הניח לבנות מזבח אכנים שלמות עב"ל. ובכס"מ שם תירץ דברי הרמב"ם וז"ל: ואני אומר שרבינו נתן טעם לדבר בספר המצות שלו וכתב שועשו לי מקדש כולל מינים רבים שהם השלחן והמנורה והמזבח וזולתם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש עב"ל.

ולכאור' אינו מובן למה השיג הראב"ד רק ממזבח החיצון ולא ממזבח הפנימי דגם בו כתוב קרא לעשותו?

ואפ"ל דהנה הסמ"ג (מ"ע קסג, וברמזי מ"ע שם) כשמביא המ"ע דבנין המקדש מביא גם הפסוק דוהי' המקום אשר יבחר ה' וכו', משא"כ הרמב"ם לא הביאו (ועי' בכס"מ ריש הל' בית הבחירה ובלקו"ש פ' תרומה תשל"ז בארוכה בענין זה) וביארו באחרונים דהסמ"ג סב"ל דהדין דבחירת המקום הוא ג"כ חלק במצוות בנין ביהמ"ק, ולכן מביא פסוק זה דבמקום אשר יבחר וכו', משא"כ הרמב"ם לא הביא פסוק זה כי הענין דבחירת מקום אינו נכלל במצוות הבנין, ועי' בס' משנת ראשונים בהל' בית הבחירה שם.

ולפי"ז אפ"ל דהראב"ד סב"ל כשיטת הסמ"ג, וכיון דרואים שיש בחירה מיוחדת על מזבח החיצון כנ"ל, לכן מקשה דצריך גם שיהא נמנה למצוה בפני עצמו, כיון שבחירתו הוא באופן מיוחד, ולכן גם לא הקשה ממזבח הפנימי דשם ליכא דין בחירה מיוחדת, וזה נכלל בכל המקדש ע"ד שאר הכלים, וקושייתו הוא רק ממזבח החיצון, אבל הרמב"ם לא חשיב ענין הבחירה בכלל במצוות בנין ביהמ"ק, ובמילא סב"ל דגם מזבח החיצון נכלל במקדש כמו שאר חלקי המקדש, ואינו חושבו למצוה בפני עצמו.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש פ' ראה ש.ז. בסעי' א' מתחיל לבאר דממ"ש
"והי' המקום אשר בחר ה' וגו'" משמע דלפני הבחירה לא
הי' שם אידה מעלה, וממ"ש הרמב"ם "הוא המקום שבנה בו
אברהם המזבח כו'" משמע בפשטות דזהו הטעם דמקומו מכוון
כיותר וכותב זה"ל: וואס בפשטות מיינט עס אז דאס וואס
"מקומו מכוון ביותר ואיך משנין אותו ממקומו לעולם"
איז (ניט מצד בחירת הקב"ה, נאר) ווייל אדה"ר וכו'.
אברהם האבן דארט מקריב געווען קרבנות כו' עכ"ל.

ויש לדייק במה שבחטילה בהקושיא על הרמב"ם כתב
ניט נאר היינו דגם לפי הרמב"ם מכוון ביותר מצד בחירה
אלא דניתוסף ענין גם מצד אברהם וכו' ואח"כ לא הזכיר
חיבת נאר, היינו דמשמע להרמב"ם דמכוון ביותר רצ מצד
אברהם אבינו וכו', וצריך להבין טעם השינוי.

* * *

ג. בסעי' ה' מבאר למה מוסיף הרמב"ם דאדם מקום
כפרתו נברא דלולי זה קשה דכיון שהי' פעולה מצד הקב"ה
שנברא אדה"ר משם, איך שיין אח"כ אמיתית ענין הבחירה?
ולכאו' קושיא כזו ממש אפשר להקשות גם על הא דמבואר
ביומא נד, ב, אבן שתי' שממנו הושתת כל העולם, אלמא
שהי' פעולה מצד הקב"ה במקום זה שברא משם כל העולם,
ואיך שיין בזה אמיתית ענין הבחירה, ולמה קשה יותר
ממה שמס' נברא אדם הראשון?

שניאור זלמן איידעלמאן

ד. בלקו"ש כ' אב ש.ז. מקשה בסתירת פרש"י לש"ס
ופרש"י לרי"ף, בנוגע לעצי הכהנים והעם כשחל בשבת
שמאחרין ולא מקדמין, שבפרש"י לש"ס כ' "אכתי לא מטא
זמן חיובייהו" ובפרש"י לרי"ף כ' "לפי שכל היום של
ע"ש זמן הוא למביא עצים עד עכשיו ואינם רוצים שיכנסו
בזמנם להביא עצים וקרובן עצים בעוד שזמן הישנים עדיין
להביא".

ומקשה דלפי פרש"י לרי"ף נמצא, דבאם מביא עצים
עד עכשיו לא הי' איכפת שיביאו בזמנו, הי' יכולים
להביא אף שלא מטא זמן חיובייהו.

ולא תפסתי, דבהשקפה ראשונה (וכן פירשתי לעצמי),
הפירוש ברש"י לרי"ף הוא כפשוטו, ובהקדם, דאינו מובן
סיום לשון רש"י "בעוד שזמן הישנים עדיין להביא", מהי
הכוונה "הישנים", הרי מדברים עליהם, ומה פתאום הלשון
עליהן כאלו שמדברים על גוף שלישי.

והבנתי בפשטות שהכוונה "ואינם רוצים שיכנסו כו'
בעוד שזמן הישנים עדיין להביא", היינו שב"ד או "נביאים

שביניהם" לא רוצים שיכנסו (השניים) בזמנם (דהמשפחה הא') להביא עצים וקרבן עצים בעוד שזמן הישנים עדיין להביא.

ובמילא כיון שב"ד כו' אינם רוצים שיביאו, נמצא שתקנת ב"ד היא שבקביעות כזו כשחל בשבת זמנם להביא ביום הא' וא"כ פשוט ד"אכתי לא מטא זמן חיובייהו" כפרש"י לש"ס. והיינו דלא רק שאין סתירה בין רש"י לש"ס לרש"י לרי"ף, אלא דהיינו הך, דבפרש"י לש"ס אומר המציאות ובפרש"י לרי"ף אומר הטעם.

והנה בהתירוץ בהשיחה בס"ד, מפרש גם דרש"י לרי"ף הוא ביאור לרש"י בש"ס, בזה דאכתי לא מטא זמן חיובייהו, אבל לפי הפירוש בהשיחה לכאור' העיקר חסר מן הספר בפרש"י לרי"ף, דמכיון שמשפחה שזמנם עד שבת אינם רוצים שיכנסו בזמנם, (שהו נאמר בפרש"י לרי"ף), א"כ (צריך לומר ולפרש, מה שאין מדובר בכלל בפרש"י לרי"ף ש) דעת הנודר - המשפחה שלאחרי' היא מלכתחלה דכשיחול זמנם בשבת יביאוו לאחר השבת.

ועוד צריך להוסיף עוד ענין "דגדול השלום ובפרט בעניני מזבח וקרבן".

ואף שלפי פירוש הנ"ל הלשון "אינם רוצים שיכנסו בזמנם" אינו גלאטיק כ"כ, הרי לכאור' זה רק נישט קייץ גלאטיקייט, אבל המשך וסיום לשון רש"י מובנת ופשוט. וכך מובנת בפשטות לשונו ההתאמה לפירושו בש"ס, ואילו להפירוש בהשיחה סיום לשון רש"י "בעוד שזמן הישנים עדיין להביא" אינו מובן בכלל, לכאורה, וגם ההתאמה לפירוש רש"י בש"ס חסר בדבריו.

גם בלשון הר"ן שהובא בהערה 10 "מפני חבירו שהוא מספיק דא"א לו להכנס בתחמו", בפשטות הכוונה כפירוש הנ"ל, דא"א לו להכנס בתחמו דמאחר שחבירו מספיק הרי בהתקנת ב"ד נביאים כו' דא"א לו להכנס בתחמו ואין קושיא מתחלה (שבהערה 11), ממה שפירש כן לרי"ף אכתי לא מטא זמן חיובייהו, וכך מובן בפשטות מה שהצפע"ן ציין לד"ן (הצ"ע שבהערה 14).

מ. שפירא

ברוקלין נ.י.

ה. בגליון מא (סא) הקשה הרב א.י.ב. גערליצקי בלקו"ש ואתחנן ש.ז. דלפי המסקנא מנא ידעינן להמכילתא דכשהוא חולץ שולץ של ראש ואת"כ של יד, וכותב דאין לומר כמ"ש אח"כ בס"ב דהמכילתא איירי בנוגע להחפצא דהרי כתב שם אח"כ דלא משמע כן כיון דהמכילתא אומר הלשון "תן את של ראש בראש ולא תהי' וכו'" וא"כ אפי' לפי מ"ש דהוא

דין במצות תפלין מ"מ דילמא זהו רק מצוה בנוגע להנחה, אבל לא בנוגע לסדר חליצתן.

והנה ראשית מה שקבע דאין לומר כמ"ש בס"ב מאחר שמקשה דאז הול"ל תהי' של ראש כו', כמדומה שאין הדבר כן, וגם להמסקנא להתירוץ שבהשיחה קאי הך דלהמכילתא מדובר בעיקר בנוגע להחפצא תפלין, והקושיא בס"ג הוא שאין לומר שזהו כל התירוץ והפירוש במכילתא מאחר שנאמר שם "תן של ראש בראש", ולכן מבאר דלהמכילתא הוא (גם) דין במצות תפלין, ובמצות הנחתם, ולכן נוגע בהמכילתא לא רק החפצא תפלין המונחים על ראשו, אלא גם פעולת הנחתם, שזהו ממצות תפלין, אבל הסברא שבס"ב אינה מושללת לגמרי, והרי סו"ס הפסוק דפ' בא וְהִי' לך לאות על ירך מדבר ע"ד החפצא, ואין להעלים עין מזה.

ושנית אפי' את"ל שלהמסקנא בהשיחה לא סב"ל כן, ורק שזהו דין במצות תפלין, הרי מבאר שם בס"ח דלהמכילתא תש"י ותש"ר הם "הוי' ועשי' אחת" לגמרי. והנה מובן שבהוי' ועשי' אחת יש סדר לא רק מתחילה אלא גם בסוף, והיינו דמכיון שהם פעולה ומציאות אחת, מובן דכשם דישנו סדר בהתחלת הפעולה, כן ישנו סדר בסוף וגמר הפעולה (ולהעיר מפרש"י חולדות, בנוגע ליצירת יעקב ועשיו, שיעקב נוצר תחלה, ולכן הלידה בא לאחר עשיו, משל לשפופרת וכו').

ומה שהקשה מאי ההסברה דלהגמ' נוגע כאן כ"ז שבין עיניך יהיו שתיים, ולהספרי נתוסף גם הענין דתן של ראש בראש, ולהמכילתא הרי"ז דין במצות תפלין, כמדומה ע"פ נגלה מובן מהשיחה עצמה: דלהגמ' עיקר הענין במצות תפלין הוא שיהי' מונחים עליו בין של יד ובין של ראש (ראה חי' חת"ס חולין פז ע"א, שכתב כן גם לענין של יד), ושל יד הוא התחלת המצוה ושל ראש גמר ועיקר המצוה (כלשון רש"י מנחות לו רע"א שהוא בהערה 21).

[ולהעיר מרמב"ם שהקדים בכ"מ תפלין ש"ר לתש"י לא רק בסהמ"צ מ"ע יב, יז, כ"א גם בכותרת במנין המצות לפני ה' תפלין, וכן בריש ה' תפלין ובכ"מ שם בפ"ד (בה"א, ב, ד), אשר י"ל שהוא לא רק לפי שהוא מקודש יותר (כבחדת ישראל שבהערה 14), כ"א לפי שבזה הוא עיקר המצוה, ועצ"ע]

ולכן נוגע "כ"ז שהן בין עיניך יהו שתיים" [ולהעיר גם מהכוונה דהנחת תפלין בשו"ע אדה"ז וכו' (הובא בס"ט), שמקדים "וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח (ואח"כ) וגם תאות ומחשבות לבו" (וכן לקמן) יזכיר את הבורא - זכרון במוח החכמה - וימעט הנאותיו].

משא"כ להספרי י"ל שמגדרי מצות תפלין הוא גם הנחת

תפלין של ראש, ולכן בזה י"ל דכאשר הניח של ראש תחלה, חסר בגדר המצוה של ראש, דהרי "תפלין ש"ר הלבשה דבר נמשך לכל רגע ורגע שהוא לבוש" (לשון הצפ"נ שבהערה 23) הרי"ז המשך ההנחה דבתחלה (כבהשיחה ס"ז).

ולהמכילתא גדר מצות תפלין הוא הנחת תפלין ש"י ואח"כ תפלין ש"ר נוסף ע"ז, שנוגע להחפצא דתפלין שמונחים עליו, ועוד י"ל בזה.

אגב: שם ס"ט הערה 30 אשר "וישעבד כו" הנשמה כו" לבו" הוא חלק מקיום המצוה ולא רק כוונת המצוה - ראה ב"ה לטווא"ח ד"ה ויכוון. מ"ל כ"ק אדמו"ר שליט"א משמע שרק לשעבד .. לבו"ה הוא חלק מקיום המצוה, ולכאן הלשון בב"ה שם כי עיקר המצוה וקיומה תלוי בכוונת שיכוין בשעת קיום המצוה", ומשמע שכל ה"ויכוין" שבש"ע שם לא רק וישעבד להקב"ה הוא חלק מקיום המצוה.

מ. שפירא
ברוקלין נ.י.

בג"ל

ו. בגמ' ברכות ג ע"ב רש"י ד"ה ונמליכין בסנהדרין, נוטלין רשות כדי שיתפללו עליהם עכ"ל. והקשה הגרא"ל (נדפס בע"א בש"ס גורארי) צ"ע הלא משנה מפורשת בפ"ק דסנהדרין דאסור ללחום בלי שאלת הסנהדרין וילמה פירש"י להתפלל עכ"ל.

במשנה הראשונה דסנהדרין (ב' ע"א) כתוב ואין מוציאין למלחמת רשות אלא ע"י בני"ד של ע"א והגמ' בדף טז ע"א שואלת מנה"מ והמסקנא הוא (בלשון פיהמ"ש של הרמב"ם) למדוה ממה שהי' דוד נוהג וכו' אבל הגמ' אינו מפרש כוונת נטילת רשות של הסנהדרין. ורש"י בברכות מסביר הכוונה הי' להתפלל, ואפשר להביא ראיה מסדר הגמ' וגם בפירש"י בחומש פ' וישלח.

וקשה אם עוד לא נטלו רשות מהסנהדרין ויש עוד ספק אצלם אם ללחום או לא מדוע כבר יועצים באחיתופל ורש"י מסביר שהוא: איזה הדרך ילכו והיאך יציבו מצב ומשחית וטכסיסי מארב מלחמה.

לכאורה קודם כל מחליטים שצריך ללחום ואח"כ חושבים טכסיסי המלחמה ולכן מפרש רש"י שלא הי' ספק אצלם שכבר שמעו מדוד לכו ופשטו ידיכם בגדוד ולא אמר שצריך ליטול רשות מהסנהדרין לידע אם ללחום, ולכן שאלו בנוגע לטכסיסי מלחמה.

בחומש פ' וישלח (לב, ט) רש"י בד"ה והי' המחנה

הנשאר לפליטה, החקין עצמו לשלשה דברים לדורוץ לתפלה ולמלחמה, וגם מביא הראיות מהפסוקים ואע"פ שהפסוקים אינם כסדרם אבל רש"י משנה שסובר שזהו הסדר במלחמה קודם לדורוץ (הכנה בגשמיות) ואח"כ תפלה ואח"כ מלחמה.

ולכן בגמ' ברכות הנ"ל שכבר יעצו באחיפתל (הכנות בגשמיות) מפרש רש"י שהנטילת רשות של הסנהדרין הוא ענין של תפלה ורק אחר שני ההכנות יכול לשאול באורים ותומים, ורש"י מפרש, אם יצליחו (אם כבר כל ההכנות הם בשלימות) ואח"כ שר צבא למלך יואב - רש"י, להוליך אנשי מלחמה.

הרב כהריאל ב. קסטל

בראנקס נ.י.

ז. איתא בר"ה כט, א, דמי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא את מינו ואפי' עצמו אינו מוציא כיון דשומע התקיעה מחצי עבדות דאינו בר חיובא ואינו יכול להוציא החצי בן חורין, וקשה לכאן מאי שנא משנים שעשו גבי שבת, דאם זה אינו יכול וזה אינו יכול חייבים דחשיב כאילו שניהם עשו את המלאכה, כמבואר בשבת קב, א, במתני' שם, וה"נ נאמר דחשיב כאילו החצי בן חורין תוקע לעצמו והחצי עבד תוקע לעצמו, כיון דזה אינו יכול וזה אינו יכול דכל חצי אינו יכול לתקוע בלבד?

פ. ש.

ח. בהגהות חכמת מנוח ביצה (ב, א) כ' באה"ד ובירושלים לא היו רשאים לשחוט שום בהמה לחולין אלא לשלמים בביהמ"ק משום שנאמר כי ירחק ממך המקום וכו' ודרז"ל ברחוק מקום אתה זובח חולין ולא בקירוב מקום כמו בהיותם במדבר כו' עיי"ש, ודבריו מופלאים מאד דהא דבריחוק מקום אתה זובח וכו' היינו חוץ לעזרה שלא ישחטו חולין בעזרה כמ"ש בקידושין נו, ב, אבל פשיטא דבירושלים מותר לשחוט חולין, וצע"ג.

הרב יונה טשניטער

בראנקס נ.י.

ט. הש"ך ביו"ד (סי' פ"ז ס"ק ט"ו) כתב דהמחבר סובר כהרמב"ם הלכות מאמלות אסורות (פ"ט הל' ו') דם שבשלו עובר עליו, משום הכי כתב (בסעי' ו') "דהמבשל דם בחלב אינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב" משמע דוקא משום בשר בחלב הוא דאינו לוקה הא משום דם לוקה, והשתא קשה מה שהקשה הש"ך (בסי' ס"ט ס"ק מ"ב) על המחבר (סעי' י') "למה לא הזכיר מחבר דין דמסית לפי תומו" שם לגבי נכשרי שהשים בשר בקדירה ואין

ידוע אם הדיחו הדחה אחרונה אם לאו, הא הש"ך כתב (בסי' פ"ז) דהמחבר סובר דדס שבשלו עובר עליו מדאורייתא, וא"כ הא אמרינן בש"ס ובכמה דוכתי דאין נכרי נאמן (במסיח לפי תומו) באיסור דאורייתא אלא בעדות אשה בלבד, וכיון שאינו נאמן לא הי' יכול המחבר להזכיר הדין דמסיח לפי תומו משום דאינו נאמן, וצ"ע, ומצוה ליישב.

א' מהתמימים
תוח"ל - 885

י. החת"ס בחיו"ד סי' פ' כתב וזה"ל: מ"ש (בסי' צ"ח סעי' ד') חלב רותח שנפל על בשר צונן מותר בלא קליפה כיון דא"א לקלוף והוא דעת ריב"א עכ"ל, ומאד יפלא על החת"ס הא הריב"א סובר ממש להיפוך דהיינו שצריך להיות ס' נגד הקליפה כמו שהביא הט"ז שם (ס"ק ז') מהטור בשם ריב"א עיי"ש, ומצוה ליישב.

א' מהתמימים
תוח"ל - 770

יא. עיי' בנמוקי או"ח לאדמו"ר ממונקאטש ז"ל (סי' של"ט) שכתב שם לדחות ראיית ה"אשל אברהם" שמותר למחות כפייס בשבת ויו"ט מזה שהיו פרחי כהונה מכיס באצבע צרדה לפני כה"ג, ומותר משום דאין שבות במקדש. לפלא הן ה"אשל אברהם" עצמו דוחה את דבריו שם משום טעם זה גופא עיי"ש, וצ"ע ג.

הרב ירחמיאל וויינבלום
ברוקלין נ.י.

יב. בקובץ הערות וביאורים פ' חוקת (גליון ל"ה נ"ה)) אות ט' כותב הת"פ.ל.ש.:

בדין דחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, נסתפקתי אם היום הולך כזה אחר הלילה או להיפך? ואבקש ממעייני הגליון לברר זה באם אפשר.

והנה הגם שאין נפק"מ בזה אם היום הולך אחר הלילה או הלילה הולך אחה"י ולחשבון מאה ברכות חושבין הברכות של כל המעל"ע.

מ"מ אחרי שבאותו ש"ק פ' חוקת וכן בהתועדויות שלאח"ז הזכיר כ"ק אד"ש בהתועדות מענין מאה ברכות ואמר שבשו"ע רבינו (מ"ו) יש בזה אריכות אעיר בזה לפענ"ד חלקי ולהפיס דעתו של השואל.

(א) הרמב"ם בפ"ז הי"ד מהל' תפלה כותב חייב אדם לברך מאה ברכות בין היום והלילה ומה הן מאה ברכות אלו, כ"ג שמנינו בפרק זה, ואת הפרק מתחיל בברכת המפיל.

(ב) הבית יוסף בסור או"ח (סימן מ"ו) כותב ומנין הברכות כך הוא בלילה כשהולך לישן מברך המפיל חבלי שינה ובשחר וכו' ומונה כל הברכות ובעדני יו"ט פ"ט

דברכות (סימן כ"ד אות ט') מביא את הב"י כולו (והקושיות שהקשה שם בסופו על הב"י מקשה ג"כ המג"א בסימן מ"ו, ורבינו אזיל בשיטת המג"א).

ג) בפרישה על הסור שם כותב ובסדר ר"ע מונה אותן, יחד עד ב"ש וכו'.

ד) והנה בתוספות שאנץ על מס' סוטה (מ"ד ע"ב) כותב ול"נ לר"ת דבפ' הרואה דקא חשיב מאה ברכות דחייב אדם לברך בכ"י קא חשיב להניח ועל מצות תפלין וכי ס"ד דלא נחקן אלא היכא דסח בנתיים (וראה ג"כ תוס' ברכות בפרק הרואה ד"ס ע"ב ד"ה אשר).

והנה שם בפרק הרואה לא קחשיב כל המאה ברכות אבל מתחילין מברכת המפיל ואח"כ כל ברכות השחר.

ולכאורה זהו המקור להסדר שמונין הרמב"ם, הב"י, בסדר ר"ע.

ה) הבעה"ט בפ' ואחחנן (ו' ז') כותב ובקומץ תגין על הקו"ף לומר כשיעמוד בבקר יתפלל ק' ברכות וינצל מצ"ח קלות ועוד שתיים גם כל חלי וכל מכה, מתחיל כשיעמוד בבקר (ולכאורה צ"ע הלא הק' ברכות הם במשך כל המעל"ע ואינם כולם בתפלה כמבואר בכל אלו שמונים אותם).

ו) אמנם רבינו בשו"ע הזבח שלו (סימן מ"ו ס"א) כותב והן מאה ברכות שהן ליראה את ה' ולאבה אתו ולזכרו תמיד על ידי הברכות שמברך תמיד ערב ובקר וצהריים בג' תפלות וברכות השחר ושאר ברכות הקבועות בכל יום ובכל עת והן ק' ברכות אף ביום התענית נ"ז בג' תפלות וכו', הנה רואים שרבינו בחר למנותם באו"א.

ז) וכאן להעיר:

א) בתחלת הסעיף כותב רבינו שחייב כל אדם לברך בכל יום וינס, מההוספה שמוסיף רבינו בכל יום וינס ובכל המקומות מתחיל מהגמ' (מנחות דמ"ג ב') חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום.

ובאולי אפ"ל שרבינו סמך על הא שהובא בטור (שם) כמו שאמרו חכמים בברכות ברוך ה' יום יום בכל יום וינס וכן לו מעין ברכותיו.

ב) בתחלת הסעיף כותב שחייב כל אדם לברך בכל יום ויום מערב עד בקר, כנראה שזהו טעות הדפוס כי הלא הק' ברכות הם כמו שכותב אח"ז ערב ובקר וצהריים והי' צ"ל מערב עד ערב.

ג) באמצע הסעיף כותב ובטעודת הלילה מברך ה' ברכות ענט"י והמוציא וד' של בהמ"ז, וא"כ צ"ל ב' ברכות וכנראה שזהו ג"כ טעות הדפוס (כן ראיתי בהשו"ע רבינו שח"י ובספר מראי מקומות וציונים לשו"ע רבינו לא העיר ע"ז).

(ד) בפרישה על הסוד (שם) כותב, כאשר ראה שבכל יום מתו ק' נפשות תיקן שיברכו בכל יום ק' ברכות ובוה יעצור המות ובודאי כיון במאה להסוד הידוע למקובלים ע"ד אי"ק בכ"ר (ראה מהרש"א בחא"ג למנחות שם) לכן מסר דוד סוד המאה לסנהדרין והם תקנו הברכות אבל לא תיקן שיברכו אלו הברכות או מה נוסחן אלא מסר זה לסנהדרין וחכמי דורו שהם יתקנו הברכות כטוב בעיניהן והם תקנו בחמתן אלו הברכות שהם על סדר העולם.

ורבינו כותב בשולחנו הזהב כמו שתיקן דוד המלך עה"ש ע"י מעשה וכו' ותיקן מאה ברכות בכ"י (ומשנה מלשון הסוד שם דהמע"ה תיקן מאה ברכות וכו' ותיקן להם לישראל ק' ברכות ולא מזכיר בכ"י) ולכאורה מלשון רבינו משמע דלא כהפרישה (וראה בלקו"ת תורת שמואל, חייב אדם לברך, תרל"ח עמוד ה' ט').

(ה) כותב רבינו בסעיף הזה אל תקרי מה אלא מאה, כנראה מביא פרש"י במנחות (שם) כפי שפירושהו החוספות שם, ולא מביא פירושים אחרים שמביאים החוס' שם ולא כפירוש החא"ג במנחות את פרש"י. וכן בדרושי חסידות (שראיתי) בענין הזה מביאים אל תקרא מה אלא מאה.

(ח) החזרה תמימה בפירושו עה"ת עה"פ הזה (עקב יו"ד י"ב אות י"א) כותב ולוי נראה דהכוונה משום דבפסוק זה יש מאה אותיות חסד אחת ומפרש קרי בי' מאה כלומר קרי יש מאה אותיות, ולכאורה הפירוש הזה מובא בתוספות מנחות שם ובדעת זקנים מבעלי החו' עה"פ וכן בבעה"ט עה"פ.

הרב משה פנחס הכהן כ"ץ
ברוקלין נ.י.

יג. בגליון מב (סב) שאל הרב ג. אראנאוויטש על הרמב"ם הל' יבית הבחירה פ"א הי"ב שאין מבטלין תשב"ר לבנין ביהמ"ק מהגמ' מגילה טז, ב; שגדול ת"ת יותר מבנין ביהמ"מ. משמע שמבטלין אפילו לסתם ת"ת.

לכאור' צ"ל שהרמב"ם אינו פסק כהגמ' מגילה שאינו מביאה וכותב כנגדה שקודם לזה כתב ש"הכל חייביין לבנות . . אנשים ונשים כמקדש המדבר". ובמקדש המדבר לא הי' פטור לאנשים העוסקים בת"ת שמשו רבנו והחכמי לב למדו תורה ואעפ"כ עסקו בבנין המשכן. ואם תשאלני לפי הרמב"ם מדוע עזר לא עלה קודם, יכול לשאול ג"כ על ברוך בן נרי' שלא עלה כלל. וע' מהרש"א ורש"ש שם.

הרב כהריאל ב. קסטל
ברוקלין נ.י.

ש ו נ ו ת

יד. בגליון מב (סב) חקר א' מהתמימים בהגדר מה כתב אדה"ז בסידורו ומה לא.

להעיר ממ"ש בס' ישועות חכמה (לבעל מסגרת השלחן על הקישו"ע) סי' קס"ה חוסן ישועות ס"ק ג' אות ט"ז, וז"ל: "ואין לתמוה על מה שסתם ולא פירש... כי ידוע דמהדור תניינא והסידור עשה לעת זקנתו שהי' מוטרד בתלמידים הרבה בעבודת השם יתברך, ולא הי' הזמן גרמא לפרש כל כך בכתב, כמו שרואים כמה חידושים בסידור שלא כתב הטעם, וסמך על המעיין. וכעין שכתב בשו"ת שבסוף חו"מ סי' ד' וזה לשונו והטעם לכל הנ"ל נלאתי נשוא במכתב עכ"ל".

(אגב - סיפר לי הרה"ח וכו' ר' אברהם צבי כהן, ראש הכולל בכפר חב"ד, שבעל מסגרת השלחן הי' מחסידי חב"ד)

אבל מ"ש הישו"ח בנוגע המהדו"ת, לענ"ד אינו צודק כ"כ, דאדרבה, אנו רואים שאדה"ז במהדו"ת עשה התעסקות גדולה לדייק בלשונו באופן נפלא דמינוס המחזיק את המרובה, והשמיט כמה דינים המובאים בהמג"א שאינם שייכים לדיני השכמת הבוקר, ולדוגמא שבמהדו"ת סי' ג' השמיט כמה דינים שנוגעים לסי' ר"מ. ובכלל, במהדו"ק העתיק כמה דברים כמו שהם בהמג"א, ובמהדו"ת דייק הרבה יותר בלשונו בחסיר ויתיר וכו' (וראה גם מה שכתבתי בקובץ פלפול התלמידים - מונטריאל - חוברת ז').

הרב מנחם גדלי' שוחאט
ברוקלין נ.י.

10. בגליון מב (סב) כתב א' הח' אודות הגדר מה כתב אדה"ז בסידורו ומה לא.

יש להעיר ממ"ש בפסקי הסידור להגרא"ח נאה ז"ל ע"מ"ה (עמ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' תרי"ח סי"ח "חולה שאכל ביוה"כ... צריך להזכיר של יוה"כ בבמה"ז שיאמר יעלה ויבא בבונה ירושלים"), בשם שער הכולל פל"ד או"ט "דמדלא הזכיר אדמו"ר בסידור שחולה יאמר יעו"י ביוה"כ ברור שדעת אדמו"ר בסידור שלא להפסיק", וע"ז כותב הגרא"ח נאה ז"ל "זהנה מה שלא הזכיר אדמו"ר אמירת יעו"י ביו"כ בסידור אין זה ראוי כ"כ דאפשר לפי שזה דבר שאינו מצוי ע"כ לא כתבו" ע"כ (ולהעיר ממ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתב (נדפס בלקו"ש ח"י ע' 200) "אדמו"ר הזקן השמיט דין ברכת הקשת - ואולי מטעם באשר אין רגיל "במדינתנו", ועיל"ע בזה.

ג.א.ח.
ברוקלין נ.י.

ל ז כ ו ת

הילד אהרן שיחי

לאורך ימים ושנים טובות

לרגלי הכנסו לבריחתו של אאע"ה

בדר"ח אלול ה'תשמ"מ

* * *

נדפס ע"י הוריו

הרה"ח ר' אלי' וזוגתו מינדל שיחי

ש י י ן